

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

15 ianuarie 2019*

„Trimitere preliminară – Politică socială – Directiva 2000/78/CE – Egalitate de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă – Articolul 2 – Tentativă de ultraj contra bunelor moravuri săvârșită de un funcționar asupra unor minori de sex masculin – Sancțiune disciplinară adoptată în cursul anului 1975 – Pensionare anticipată cu diminuarea concomitentă a pensiei – Discriminare pe motive de orientare sexuală – Efecte ale aplicării Directivei 2000/78/CE asupra sancțiunii disciplinare – Modalități de stabilire a pensiei pentru limită de vârstă plătite”

În cauza C-258/17,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă, Austria), prin decizia din 27 aprilie 2017, primită de Curte la 15 mai 2017, în procedura

E.B.

împotriva

Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter BVA,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, doamna R. Silva de Lapuerta, vicepreședintă, doamna A. Prechal, domnii M. Vilaras, E. Regan și T. von Danwitz, doamna K. Jürimäe și domnul C. Lycourgos, președinți de cameră, și domnii E. Juhász, M. Ilešič, J. Malenovský, M. Safjan (raportor) și D. Šváby, judecători,

avocat general: domnul M. Bobek,

grefier: domnul M. Aleksejev, șef de unitate,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 29 mai 2018,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru E.B., de H. Graupner, Rechtsanwalt;
- pentru guvernul austriac, de G. Hesse și de J. Schmoll, în calitate de agenți;
- pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de P. Gentili, avvocato dello Stato;

* Limba de procedură: germana.

– pentru Comisia Europeană, de D. Martin și de B.-R. Killmann, în calitate de agenți,
după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 5 septembrie 2018,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 2 din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO 2000, L 303, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 7).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între E.B., pe de o parte, și Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter BVA (Casa de sănătate a funcționarilor și agenților publici, Austria), pe de altă parte, cu privire la legalitatea și la efectele deciziei disciplinare adoptate împotriva lui E.B., în cursul anului 1975, ca urmare a unei tentative de ultraj contra bunelor moravuri săvârșite asupra unor minori de sex masculin.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Potrivit considerentelor (1) și (11)-(13) ale Directivei 2000/78:
„(1) În conformitate cu articolul 6 [TUE], Uniunea Europeană se bazează pe principiile libertății, democrației, respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și pe principiul statului de drept, principii care sunt comune tuturor statelor membre și respectă drepturile fundamentale, garantate de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale[, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950], așa cum rezultă acestea din tradițiile constituționale comune ale statelor membre, ca principii generale ale dreptului [Uniunii].
[...]
(11) Discriminarea pe motive de apartenență religioasă sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală poate compromite realizarea obiectivelor Tratatului [FUE], cum ar fi un nivel al ocupării forței de muncă și de protecție socială ridicat, creșterea nivelului de trai și a calității vieții, coeziunea economică și socială, solidaritatea și libera circulație a persoanelor.
(12) În acest scop, orice discriminare directă sau indirectă pe motive de apartenență religioasă sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală în domeniul reglementate de prezenta directivă trebuie să fie interzisă în [Uniune]. [...]
(13) Prezenta directivă nu se aplică regimurilor de securitate socială și de protecție socială ale căror avantaje nu sunt asimilate unei remunerații în sensul atribuit acestui termen în aplicarea articolului [157 TFUE] și nici plăților de orice natură efectuate de către stat, care au ca obiectiv accesul la încadrare în muncă sau menținerea lucrătorilor în funcție.”

4 Articolul 1 din această directivă, intitulat „Obiectivul”, prevede:

„Prezenta directivă are ca obiectiv stabilirea unui cadru general de combatere a discriminării pe motive de apartenență religioasă sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală, în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, în vederea punerii în aplicare, în statele membre, a principiului egalității de tratament.”

5 Articolul 2 din directiva menționată, intitulat „Conceptul de discriminare”, prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) În sensul prezentei directive, prin principiul egalității de tratament se înțelege absența oricărei discriminări directe sau indirecte, bazate pe unul dintre motivele menționate la articolul 1.

(2) În sensul alineatului (1):

(a) o discriminare directă se produce atunci când o persoană este tratată într-un mod mai puțin favorabil decât este, a fost sau va fi tratată într-o situație asemănătoare o altă persoană, pe baza unuia dintre motivele menționate la articolul 1;

[...]”

6 Articolul 3 din aceeași directivă, intitulat „Domeniul de aplicare”, prevede la alineatele (1) și (3):

„(1) În limitele competențelor conferite [Uniunii], prezenta directivă se aplică tuturor persoanelor, atât în sectorul public, cât și în cel privat, inclusiv organismelor publice, în ceea ce privește:

[...]

(c) condițiile de încadrare și de muncă, inclusiv condițiile de concediere și de remunerare;

[...]

(3) Prezenta directivă nu se aplică plăților de orice natură efectuate de regimurile publice sau asimilate, inclusiv de regimurile publice de securitate socială sau de protecție socială.”

7 Conform articolului 18 primul paragraf din Directiva 2000/78, statele membre trebuiau, în principiu, să adopte actele cu putere de lege și actele administrative necesare pentru a se conforma acesteia până la 2 decembrie 2003 sau puteau încredința partenerilor sociali punerea în aplicare a prezentei directive pentru acele dispoziții privind acordurile colective, asigurându-se că acestea din urmă sunt puse în aplicare până la aceeași dată.

8 Directiva 2000/78 a intrat în vigoare la 2 decembrie 2000, în conformitate cu articolul 20 din aceasta.

Dreptul austriac

Dreptul penal

9 La data de 25 februarie 1974, articolele 128 și 129 din Strafgesetz 1945 (Codul penal din 1945), în versiunea rezultată din Legea federală publicată în BGBl. nr. 273/1971 (denumit în continuare „StG”), prevedeau:

„Acte sexuale cu un minor

§ 128. Fapta de a abuza sexual un băiat sau o fată care nu a împlinit 14 ani [...], în scopul satisfacerii nevoilor sexuale, într-un alt mod decât cel prevăzut la articolul 127, constituie infracțiunea de acte sexuale cu un minor și se pedepsește cu închisoarea de la 1 la 5 ani; în cazul existenței unor circumstanțe agravante, pedeapsa este închisoarea de până la 10 ani, iar în cazul în care s-a produs vreuna din urmările prevăzute la articolul 126, pedeapsa este închisoarea de până la 20 de ani.

Infracțiuni privind viața sexuală

I. Comportamentele sexuale ilicite între persoane de același sex săvârșite asupra persoanei unui minor

§ 129. Constituie infracțiune și următoarele forme de ultraj contra bunelor moravuri:

I. Ultrajul contra bunelor moravuri implicând persoane de același sex săvârșit de un bărbat major asupra unei persoane care nu a împlinit vârsta de 18 ani.”

- 10 Articolul 129 din StG a fost înlocuit de articolul 209 din Strafgesetzbuch (Codul penal, denumit în continuare „StGB”), care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1975. Respectivul articol 209 era redactat după cum urmează:

„Orice persoană de sex masculin care a împlinit vârsta de 19 ani care săvârșește un act de natură sexuală cu o persoană de același sex cu vârsta mai mare de 14 ani, dar care nu a împlinit încă 18 ani se pedepsește cu închisoarea între 6 luni și 5 ani.”

- 11 Prin hotărârea din 21 iunie 2002, Verfassungsgerichtshof (Curtea Constituțională, Austria) a statuat că articolul 209 din StGB nu este conform Constituției și a anulat această dispoziție.
- 12 Legea federală publicată în BGBl. I, nr. 134/2002 a modificat StGB și a abrogat articolul 209 din acesta începând de la 13 august 2002, înainte ca anularea pronunțată de Verfassungsgerichtshof (Curtea Constituțională) să producă efecte.
- 13 Republica Austria a fost condamnată în repetate rânduri de Curtea Europeană a Drepturilor Omului din cauza modului în care s-a aplicat articolul 209 din StGB înainte de abrogarea acestuia (a se vedea în special Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 9 ianuarie 2003, L. și V. împotriva Austriei, CE:ECHR:2003:0109JUD003939298, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 9 ianuarie 2003, S. L. împotriva Austriei, CE:ECHR:2003:0109JUD004533099, precum și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 21 octombrie 2004, Woditschka și Wilfling împotriva Austriei, CE:ECHR:2004:1021JUD006975601).

Legislația privind statutul funcționarilor

- 14 În ceea ce privește drepturile la pensie ale funcționarilor în Austria, articolul 13 alineatul (1) din Beamten-Dienstrechtsgesetz 1979 (Legea din 1979 privind statutul funcționarilor), în versiunea rezultată din Legea federală publicată în BGBl. I, nr. 119/2002, prevedea că, până la 30 decembrie 2016, funcționarul se pensionează la finalul celui de al 65-lea an de viață.
- 15 Articolul 24 din Dienstpragmatik (Regulamentul de ordine interioară), în versiunea publicată în RGL. nr. 15/1914 (denumit în continuare „DP”), aplicabil serviciului de poliție, prevedea la alineatul (1):

„Funcționarul trebuie să își păstreze reputația profesională, în interiorul și în afara serviciului, să se comporte în orice moment în conformitate cu cerințele privind regulile de conduită și să evite orice comportament care este de natură să submineze respectul și încrederea pe care o impune poziția sa.”

16 Articolul 87 din DP prevede:

„Funcționarii care nu își respectă obligațiile profesionale și legale suportă, fără a aduce atingere răspunderii penale care le revine, sancțiuni administrative sau disciplinare în funcție de aspectul dacă încălcarea obligațiilor profesionale constituie o simplă încălcare a normelor administrative sau dacă, având în vedere prejudiciul adus intereselor statului sau încălcarea acestor interese, natura ori gravitatea încălcării, recidiva sau alte circumstanțe agravante, această încălcare este considerată o încălcare a obligațiilor de serviciu.”

17 Articolul 93 din DP prevede la alineatul (1):

„Sancțiunile disciplinare sunt:

- a) mustrarea,
- b) excluderea de la creșterea salariului,
- c) diminuarea salariului lunar, cu excepția alocației pentru locuință,
- d) pensionarea cu diminuarea cuantumului pensiei,
- e) revocarea.”

18 Articolul 97 din DP avea următorul cuprins:

„(1) Se poate proceda la pensionare, ca sancțiune disciplinară, fie pentru o perioadă determinată, fie în mod definitiv. Diminuarea (indemnizației) normal percepute cu titlu de pensie nu poate depăși 25 %.

(2) La expirarea perioadei stabilite în decizie, funcționarul trebuie să fie tratat ca și cum ar fi fost pensionat temporar, conform articolului 76, la data la care decizia disciplinară a rămas definitivă.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

19 E.B., de sex masculin, născut în anul 1942, este un funcționar federal de poliție la pensie.

20 Prin hotărârea din 10 septembrie 1974, Landesgericht für Strafsachen Wien (Tribunalul Regional în materie penală din Viena, Austria) l-a condamnat pe E.B., la acel moment ofițer activ al serviciului de poliție, în temeiul articolului 129 punctul I din StG, la o pedeapsă privativă de libertate cu suspendare, însoțită de o perioadă de încercare de 3 ani, pentru tentativă la infracțiunea de ultraj contra bunelor moravuri implicând persoane de același sex, săvârșită la 25 februarie 1974 asupra a doi minori.

21 E.B. a formulat apel împotriva acestei hotărâri la Oberlandesgericht Wien (Tribunalul Regional Superior din Viena, Austria), care l-a respins.

22 Prin decizia din 10 iunie 1975 (denumită în continuare „decizia disciplinară din 10 iunie 1975”), Comisia de disciplină a Bundespolizeidirektion Wien (Direcția Poliției Federale, Viena, Austria) l-a sancționat pe E.B. pentru încălcarea obligațiilor deontologice, prin faptul că i-a solicitat unui minor în vârstă de 14 ani și unui minor în vârstă de 15 ani, de sex masculin, să se angajeze cu acesta în acte cu caracter sexual, motiv pentru care a fost condamnat, conform articolelor 8 și 129 punctul I din StG, pentru tentativă la infracțiunea de ultraj contra bunelor moravuri implicând persoane de același sex săvârșit asupra unui minor. Potrivit deciziei menționate, „[a]cesta a comis astfel o abatere profesională

- [...], motiv pentru care, cu titlu de sancțiune disciplinară, este pensionat cu diminuarea cuantumului normal al pensiei sale, care va fi redusă cu 25 % (douăzeci și cinci la sută) [articolul 93 alineatul (1) litera (d) coroborat cu articolul 97 alineatul (1) din DP]”.
- 23 E.B. a formulat apel împotriva acestei decizii la Comisia disciplinară supremă a Bundesministerium für Inneres (Ministerul Federal de Interne, Austria), care a respins acest apel printr-o decizie din 24 martie 1976 (denumită în continuare „decizia disciplinară de confirmare din 24 martie 1976”). În consecință, E.B. a fost obligat să se pensioneze începând de la 1 aprilie 1976. Potrivit indicațiilor din decizia de trimitere, în absența acestei decizii disciplinare, E.B. s-ar fi pensionat, în conformitate cu legislația austriacă, la data de 1 ianuarie 2008.
- 24 Prin decizia din 17 mai 1976, a fost stabilit cuantumul pensiei lui E.B. pe baza pensionării sale care și-a produs efectele de la 1 aprilie 1976, cu aplicarea reducerii de 25 % dispuse de autoritatea disciplinară.
- 25 La 2 iunie 2008, E.B. a introdus o acțiune la autoritatea disciplinară pentru anularea în special a deciziei disciplinare din 10 iunie 1975 și pentru încetarea procedurii disciplinare îndreptate împotriva sa.
- 26 Prin decizia din 17 iunie 2009, Comisia disciplinară supremă a Bundeskanzleramt (Cancelaria Federală, Austria) a respins această acțiune.
- 27 Prin Hotărârea din 26 ianuarie 2012, Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă, Austria) a respins ca nefondată acțiunea formulată de E.B. împotriva acestei decizii.
- 28 Pe de altă parte, la 11 februarie 2009, E.B. a adresat autorității competente în materie de pensii o cerere de stabilire și de plată retroactivă a remunerației și de acordare a unei pensii mai mari. El a susținut în principal că, pentru a pune capăt discriminării existente, trebuie să fie considerat, din punctul de vedere al remunerației și al pensiei sale, ca și cum ar fi fost încadrat în serviciu activ până la împlinirea vârstei legale de pensionare. În subsidiar, el a susținut că are dreptul cel puțin la integralitatea pensiei sale, fără nicio reducere.
- 29 Prin decizia din 9 octombrie 2013, Ministerul Federal de Interne a respins cererea lui E.B. privind plata retroactivă a remunerației sale. Acesta a considerat în esență că E.B. nu a suferit niciun prejudiciu din moment ce veniturile percepute de el în sectorul privat după ce a părăsit funcția publică federală au fost mai mari decât cele pe care le-ar fi obținut dacă și-ar fi păstrat postul de funcționar federal.
- 30 Prin decizia din 11 iunie 2015, Casa de sănătate a funcționarilor și agenților publici a respins cererile lui E.B., pe care acesta le modificase parțial între timp, în vederea acordării unei pensii mai mari.
- 31 Prin hotărârea din 25 mai 2016, Bundesverwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ Federal, Austria) a respins ca nefondat apelul formulat de E.B. împotriva acestei din urmă decizii.
- 32 E.B. a formulat recurs împotriva acestei hotărâri în fața Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă). În motivarea cererii de admitere a recursului său, acesta a ridicat în special problema dacă efectele juridice ale deciziei disciplinare de confirmare din 24 martie 1976 au devenit caduce, ca urmare a interzicerii discriminării prevăzute la articolul 2 din Directiva 2000/78, în ceea ce privește drepturile sale la pensie la care se referă această decizie.
- 33 Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă) a considerat că procedura de recurs inițiată de E.B. este licită, în condițiile în care, în motivele cererii sale de admitere, acesta a ridicat problema interpretării articolului 2 din Directiva 2000/78.

- 34 Verwaltungsverfahrenshof (Curtea Administrativă) pornește în plus de la principiul că decizia Comisiei disciplinare supreme a Cancelariei Federale din 17 iunie 2009 nu a soluționat în mod definitiv, cu efect obligatoriu, chestiunea limitării efectelor juridice ale deciziei disciplinare de confirmare din 24 martie 1976.
- 35 Potrivit instanței de trimitere, este cert că, la data adoptării deciziei disciplinare din 10 iunie 1975 și a deciziei disciplinare de confirmare din 24 martie 1976, nicio dispoziție a dreptului Uniunii nu se opunea sancțiunilor pronunțate împotriva lui E.B. pentru motivele care au fost atunci reținute.
- 36 Aceasta adaugă însă că, după intrarea în vigoare a Directivei 2000/78, o sancțiune disciplinară comparabilă nu mai putea fi pronunțată în Austria. Astfel, nu s-ar mai fi permis să se facă distincția, chiar în scopul aplicării dreptului disciplinar, între incitarea unui minor cu vârsta între 14 și 18 ani de către un major la practicarea de acte homosexuale și incitarea de către un major la practicarea de acte heterosexuale sau de lesbianism. Or, în mod evident, o astfel de distincție a stat la baza deciziei disciplinare din 10 iunie 1975, având în vedere că aceasta se întemeia în esență pe caracterul condamnat din punct de vedere penal, la acea dată, al faptelor reproșate lui E.B. pe motivul incitării unui minor de către un major la practicarea de acte homosexuale. Chiar dacă nu se putea exclude că o astfel de incitare la practicarea de acte heterosexuale sau de lesbianism ar fi putut fi interpretată ca o atingere adusă bunelor moravuri, susceptibilă de proceduri disciplinare la data faptelor, sancțiunea disciplinară care ar fi fost eventual aplicată funcționarului recunoscut vinovat de ultraj contra bunelor moravuri, în lipsa elementelor constitutive prevăzute la articolul 129 punctul I din StG, ar fi fost incomparabil mai puțin severă. Potrivit instanței de trimitere, în special faptele comise de E.B. nu ar fi fost de natură să justifice sancțiunea disciplinară a pensionării.
- 37 Or, intrarea în vigoare a Directivei 2000/78 ar fi putut modifica situația juridică din cauza principală în sensul că, pentru perioadele ulterioare datei acestei intrări în vigoare, pensia plătită lui E.B. ar trebui calculată fără nicio discriminare. În această privință, instanța de trimitere se referă la Hotărârea Curții din 29 aprilie 1999, *Ciola* (C-224/97, EU:C:1999:212).
- 38 În aceste condiții, Verwaltungsverfahrenshof (Curtea Administrativă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Articolul 2 din Directiva [2000/78] se opune menținerii efectelor juridice ale unei decizii administrative rămase definitivă conform legislației naționale în domeniul dreptului disciplinar aplicabil funcționarilor (decizie disciplinară), prin care s-a dispus pensionarea funcționarului cu diminuarea concomitentă a pensiei dacă, la momentul adoptării deciziei administrative menționate, nu erau încă aplicabile în cazul acestei decizii administrative dispoziții ale dreptului Uniunii, în special Directiva 2000/78, însă o decizie similară (ipotetică) ar contraveni directivei în cazul în care ar fi fost adoptată după intrarea în vigoare a acesteia?
- 2) În cazul unui răspuns afirmativ, pentru restabilirea unei situații nediscriminatorii,
- a) este necesar din punctul de vedere al dreptului Uniunii ca, în vederea stabilirii cuantumului pensiei, să se prezume că funcționarul nu s-a aflat la pensie, ci în serviciul activ în perioada cuprinsă între intrarea în vigoare a deciziei administrative și împlinirea vârstei sale legale de pensionare sau
- b) este suficient în acest sens să i se recunoască dreptul la pensia nediminuată care îi revine ca urmare a pensionării de la data menționată în decizia administrativă?
- 3) Răspunsul la cea de a doua întrebare depinde de aspectul dacă, înainte de împlinirea vârstei de pensionare, funcționarul s-a străduit în mod activ să întreprindă o activitate în serviciul administrației federale?

- 4) În cazul în care s-ar stabili că dreptul Uniunii impune numai anularea retroactivă a diminuării procentuale a pensiei (în orice caz și ținând seama de circumstanțele menționate în cadrul celei de a treia întrebări preliminare):

interzicerea discriminării prevăzută de Directiva 2000/78 poate justifica supremația acesteia asupra oricărei dispoziții de drept național contrare, supremație care ar trebui să fie luată în considerare de instanța națională la stabilirea cuantumului pensiei chiar și pentru perioadele anterioare momentului la care directiva a devenit în mod direct aplicabilă în statele membre?

- 5) În cazul unui răspuns afirmativ la cea de a patra întrebare, la ce moment intervine un asemenea «efect retroactiv»?

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 39 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 2 din Directiva 2000/78 trebuie interpretat în sensul că se aplică efectelor juridice ale unei decizii disciplinare rămase definitivă, adoptată înainte de intrarea în vigoare a acestei directive, prin care s-a dispus pensionarea anticipată a funcționarului, cu diminuarea concomitentă a pensiei sale.
- 40 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, atât din titlul și din preambulul Directivei 2000/78, cât și din conținutul și din finalitatea sa rezultă că aceasta urmărește să stabilească un cadru general pentru a-i asigura oricărei persoane egalitatea de tratament „în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă”, oferindu-i o protecție eficientă împotriva discriminărilor bazate pe unul dintre motivele menționate la articolul 1, printre care figurează orientarea sexuală (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 iunie 2009, Hütter, C-88/08, EU:C:2009:381, punctul 33, și Hotărârea din 19 septembrie 2018, Bedi, C-312/17, EU:C:2018:734, punctul 28).
- 41 Pentru a răspunde la prima întrebare adresată de instanța de trimitere, trebuie verificat, într-o primă etapă, dacă o situație cum este cea creată prin decizia disciplinară din 10 iunie 1975 intră în domeniul de aplicare *ratione materiae* al Directivei 2000/78.
- 42 În această privință, în primul rând, reiese din articolul 3 alineatul (1) litera (c) din directivă că aceasta se aplică, în limitele competențelor conferite Uniunii, „tuturor persoanelor, atât în sectorul public, cât și în cel privat, inclusiv organismelor publice”, în ceea ce privește printre altele „condițiile de încadrare și de muncă, inclusiv condițiile de concediere și de remunerare” (Hotărârea din 12 octombrie 2010, Ingeniørforeningen i Danmark, C-499/08, EU:C:2010:600, punctul 20, și Hotărârea din 24 noiembrie 2016, Parris, C-443/15, EU:C:2016:897, punctul 32).
- 43 În speță, E.B., funcționar public angajat de poliție, a făcut obiectul, cu titlu de sancțiune disciplinară, al unei pensionări anticipate, cu diminuarea concomitentă a pensiei sale cu 25 %. În aceste condiții, este necesar să se constate că decizia disciplinară din 10 iunie 1975, prin faptul că implică o pensionare anticipată, i-a afectat condițiile de încadrare și de muncă, în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (c) din Directiva 2000/78.
- 44 În aceste condiții, pentru a aprecia dacă o pensie cum este cea în discuție în litigiul principal intră în domeniul de aplicare al Directivei 2000/78, este necesar să se amintească faptul că rezultă dintr-o jurisprudență constantă că acest domeniu de aplicare trebuie înțeles, în lumina articolului 3 alineatul (1) litera (c) și alineatul (3) din directiva menționată coroborat cu considerentul (13) al acesteia, în sensul că nu acoperă sistemele de securitate socială și de protecție socială ale căror beneficii nu sunt asimilate unei remunerații, în sensul atribuit acestui termen în aplicarea articolului

157 alineatul (2) TFUE (Hotărârea din 6 decembrie 2012, Dittrich și alții, C-124/11, C-125/11 și C-143/11, EU:C:2012:771, punctul 31, precum și Hotărârea din 19 septembrie 2018, Bedi, C-312/17, EU:C:2018:734, punctul 30).

- 45 În această privință, poate avea un caracter determinant numai criteriul dedus din constatarea că pensia îi este plătită lucrătorului în temeiul raportului de muncă ce îl leagă de fostul său angajator, și anume criteriul încadrării în muncă, dedus din înșiși termenii articolului menționat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 septembrie 1994, Beune, C-7/93, EU:C:1994:350, punctul 43, precum și Hotărârea din 1 aprilie 2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, punctul 46 și jurisprudența citată).
- 46 În acest context, intră în domeniul de aplicare al acestui articol pensia care interesează numai o categorie specifică de lucrători, care depinde în mod direct de perioada lucrată și al cărei quantum este calculat pe baza ultimului salariu (a se vedea în acest sens Hotărârea din 1 aprilie 2008, Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179, punctele 47 și 48, precum și Hotărârea din 24 noiembrie 2016, Parris, C-443/15, EU:C:2016:897, punctul 35).
- 47 Revine instanței de trimitere atribuția să verifice, în lumina acestor elemente, dacă pensia pentru limită de vârstă plătită lui E.B. intră în domeniul de aplicare al articolului 157 TFUE și în special dacă această pensie este considerată, în dreptul național, o remunerație care este plătită în continuare în cadrul unui raport de serviciu care continuă după pensionarea funcționarului, la fel ca pensia de funcționar public în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 21 ianuarie 2015, Felber (C-529/13, EU:C:2015:20).
- 48 Având în vedere cele ce precedă și cu condiția ca pensia plătită lui E.B. să intre în noțiunea „remunerație”, în sensul articolului 157 TFUE, și, prin urmare, al Directivei 2000/78, o situație cum este cea creată de decizia disciplinară din 10 iunie 1975 intră în domeniul de aplicare *ratione materiae* al acestei directive.
- 49 Într-o a doua etapă, trebuie analizat dacă o astfel de situație intră în domeniul de aplicare *ratione temporis* al directivei menționate.
- 50 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, o normă de drept nouă se aplică începând de la data la care intră în vigoare actul care o instituie și, deși aceasta nu se aplică situațiilor juridice născute și definitiv împlinite sub imperiul legii vechi, ea se aplică efectelor viitoare ale acestora, precum și situațiilor juridice noi. Soluția este diferită, sub rezerva respectării principiului neretroactivității actelor juridice, numai dacă noua normă este însoțită de dispoziții speciale care stabilesc în mod specific condițiile de aplicare în timp a acesteia (Hotărârea din 16 decembrie 2010, Stichting Natuur en Milieu și alții, C-266/09, EU:C:2010:779, punctul 32, precum și Hotărârea din 26 martie 2015, Comisia/Moravia Gas Storage, C-596/13 P, EU:C:2015:203, punctul 32).
- 51 În speță, trebuie constatat că decizia disciplinară din 10 iunie 1975 a dat naștere unei situații juridice definitiv împlinite anterior aplicării Directivei 2000/78.
- 52 O decizie cum este cea în discuție în litigiul principal nu poate, așadar, în absența din Directiva 2000/78 a unor dispoziții speciale în acest sens, să fie încadrată în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii pentru perioada anterioară expirării termenului de transpunere a acestei directive (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 mai 2011, Römer, C-147/08, EU:C:2011:286, punctul 61).
- 53 Astfel, numai la expirarea termenului de transpunere a Directivei 2000/78, și anume începând de la 3 decembrie 2003, aceasta a avut ca efect intrarea în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii a efectelor deciziei în discuție în litigiul principal (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 mai 2011, Römer, C-147/08, EU:C:2011:286, punctul 63).

- 54 Or, deși statul austriac a început să îi plătească periodic lui E.B. o pensie pentru limită de vârstă începând din anul 1976, în conformitate cu decizia disciplinară din 10 iunie 1975, acesta a continuat să plătească respectiva pensie ulterior expirării termenului de transpunere a Directivei 2000/78.
- 55 Astfel, ca urmare a continuării plăților pensiei lui E.B., această decizie, deși este adevărat că a rămas definitivă înainte de expirarea termenului de transpunere a Directivei 2000/78, nu și-a produs însă toate efectele juridice înainte de expirarea termenului respectiv, ci, dimpotrivă, continuă să își producă efectele periodic, pe întreaga durată a pensiei persoanei în cauză, ulterior respectivei expirări.
- 56 În consecință, având în vedere jurisprudența citată la punctul 50 din prezenta hotărâre, situația creată prin decizia disciplinară din 10 iunie 1975 constituie o situație născută înainte de intrarea în vigoare a Directivei 2000/78, dar ale cărei efecte viitoare sunt guvernate de directiva menționată începând de la data expirării termenului de transpunere a acesteia, conform principiului potrivit căruia normele noi se aplică imediat unor astfel de efecte viitoare.
- 57 Ținând seama des considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 2 din Directiva 2000/78 trebuie interpretat în sensul că se aplică, după expirarea termenului de transpunere a acestei directive, respectiv începând de la 3 decembrie 2003, efectelor viitoare ale unei decizii disciplinare rămase definitivă, adoptată înainte de intrarea în vigoare a directivei menționate, prin care s-a dispus pensionarea anticipată a funcționarului, cu diminuarea concomitentă a pensiei sale.

Cu privire la întrebările a doua-a cincea

- 58 Prin intermediul întrebărilor a doua-a cincea, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească, având în vedere răspunsul dat la prima întrebare, dacă și în ce măsură Directiva 2000/78 trebuie interpretată în sensul că impune instanței naționale să reexamineze efectele juridice ale deciziei disciplinare rămase definitivă prin care s-a dispus pensionarea anticipată a unui funcționar, cu diminuarea concomitentă a pensiei sale.
- 59 Cu titlu introductiv, este necesar să se arate că guvernul austriac susține că normele deontologice aplicabile lui E.B., care impuneau funcționarilor să își păstreze reputația profesională în interiorul și în afara serviciului, sancționau în același mod persoanele homosexuale și persoanele heterosexuale care săvârșeau o infracțiune cu o gravitate redusă. În consecință, aceste norme nu ar fi condus la nicio discriminare întemeiată în mod direct pe orientarea sexuală.
- 60 Totuși, astfel cum a arătat instanța de trimitere în decizia sa de trimitere și astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 36 din prezenta hotărâre, decizia disciplinară din 10 iunie 1975, consfințită de decizia disciplinară de confirmare din 24 martie 1976, s-a întemeiat în esență pe caracterul condamnat din punct de vedere penal, la acea dată, al faptelor reproșate lui E.B. în temeiul unei dispoziții a dreptului austriac care sancționa ultrajul contra bunelor moravuri implicând persoane de același sex săvârșit de un bărbat major asupra unei persoane care nu a împlinit vârsta de 18 ani, dar care nu sancționa ultrajul contra bunelor moravuri săvârșit de o persoană heterosexuală sau de o persoană homosexuală de sex feminin asupra unei persoane care nu a împlinit vârsta de 18 ani. Instanța de trimitere a subliniat de asemenea că o eventuală sancțiune disciplinară aplicată în ipoteza neîntrunirii elementelor constitutive ale ultrajului contra bunelor moravuri implicând persoane de același sex săvârșit de un bărbat major prevăzute de această dispoziție a dreptului penal austriac ar fi fost incomparabil mai puțin severă.
- 61 Prin urmare, o situație cum este cea care rezultă din decizia disciplinară din 10 iunie 1975, care se bazează pe o diferență de tratament întemeiată pe orientarea sexuală, constituie o discriminare directă, în sensul articolului 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2000/78.

- 62 Această constatare fiind făcută, trebuie arătat că sancțiunea disciplinară care a constat în pensionarea anticipată a lui E.B. și-a produs efectele de la 1 aprilie 1976. Această sancțiune a rămas definitivă înainte de expirarea termenului de transpunere a Directivei 2000/78 și își produsese toate efectele la data intrării în vigoare a respectivei directive. Prin urmare, având în vedere răspunsul la prima întrebare, aceasta nu mai poate să fie repusă în discuție în temeiul acestei directive. Împrejurarea că instanța de trimitere arată că E.B. nu ar fi putut să fie pensionat cu titlu de sancțiune disciplinară în absența caracterului condamnabil din punct de vedere penal, la acea dată, al faptelor reproșate acestuia nu este de natură să modifice această constatare.
- 63 În aceste condiții, o persoană precum E.B. nu se poate prevala de dispozițiile Directivei 2000/78 pentru a obține reconstituirea carierei profesionale pe care ar fi avut-o dacă nu ar fi fost adoptată decizia disciplinară din 10 iunie 1975.
- 64 Astfel, în vederea stabilirii cuantumului pensiei unei persoane precum E.B., nu se poate considera că aceasta s-a aflat, pentru perioada cuprinsă între intrarea în vigoare a deciziei disciplinare din 10 iunie 1975 și împlinirea vârstei sale legale de pensionare, în serviciu activ în calitate de funcționar. În consecință, dreptul Uniunii nu impune plata, de către statul austriac, a unei remunerații sau recunoașterea unui drept la pensie pentru această perioadă.
- 65 În schimb, în ceea ce privește sancțiunea constând în reducerea cu 25 % a pensiei lui E.B. în temeiul pensionării sale de la 1 aprilie 1976, trebuie subliniat că, având în vedere răspunsul la prima întrebare, deși efectele pe care le-a produs această sancțiune înainte de data expirării termenului de transpunere a Directivei 2000/78 nu ar putea să fie repuse în discuție în temeiul directivei menționate, această pensie astfel redusă continuă totuși să îi fie plătită periodic lui E.B. Prin urmare, aplicarea Directivei 2000/78 începând de la data expirării termenului de transpunere a acesteia implică faptul că, conform jurisprudenței citate la punctul 50 din prezenta hotărâre, începând de la data respectivă, diminuarea pensiei lui E.B. trebuie reexaminată, pentru a pune capăt discriminării pe motiv de orientare sexuală. Calculul care trebuie realizat în cadrul acestei reexaminări trebuie să se facă pe baza pensiei la care E.B. ar fi avut dreptul ținând seama de pensionarea sa începând de la data de 1 aprilie 1976.
- 66 În această privință, instanța de trimitere trebuie să verifice în ce măsură un funcționar care și-ar fi încălcat, la acea dată, obligațiile deontologice în mod similar lui E.B. ar fi făcut obiectul unei sancțiuni disciplinare dacă s-ar fi făcut abstracție de caracterul homosexual masculin al acestei încălcări.
- 67 În speță, instanța de trimitere a indicat că, deși nu s-ar fi putut exclude faptul că o incitare comparabilă a unui minor la practicarea de acte heterosexuale sau de lesbianism ar fi fost considerată și sancționată ca încălcare a obligațiilor deontologice care le revin funcționarilor publici angajați de poliție, sancțiunea disciplinară aplicată lui E.B. ar fi fost incomparabil mai puțin severă în lipsa întrunirii elementelor constitutive prevăzute de dispoziția de drept penal austriac în cauză. În aceste condiții, este de competența instanței de trimitere să stabilească dacă respectiva încălcare ar fi condus la o sancțiune disciplinară care să implice o diminuare a cuantumului pensiei pentru limită de vârstă și, de la caz la caz, care ar fi fost importanța diminuării pensiei impuse lui E.B. ca sancțiune disciplinară în lipsa oricărei discriminări pe motiv de orientare sexuală, înțelegându-se că o asemenea diminuare trebuie, prin ipoteză, să fie mai mică de 25 %.
- 68 În cadrul aplicării Directivei 2000/78 și cu condiția să fie vorba despre remedierea unei discriminări cum este cea în discuție în litigiul principal prin stabilirea procentului pertinent de diminuare a pensiei lui E.B., este fără incidență faptul că, înainte de a împlini vârsta legală de pensionare, persoana în cauză s-a străduit sau nu în mod activ să întreprindă o activitate în serviciul administrației sau că, în cursul pensionării sale anticipate, a lucrat în sectorul privat.
- 69 Instanța de trimitere trebuie de asemenea să stabilească pensia care trebuie să îi fie plătită lui E.B. pentru perioada care începe la 3 decembrie 2003.

70 Având în vedere ceea ce precedă, trebuie să se răspundă la a doua-a cincea întrebare că Directiva 2000/78 trebuie interpretată în sensul că, într-o situație cum este cea vizată la punctul 57 din prezenta hotărâre, impune instanței naționale să reexamineze, pentru perioada care începe la 3 decembrie 2003, nu sancțiunea disciplinară definitivă prin care s-a dispus pensionarea anticipată a funcționarului în cauză, ci diminuarea pensiei sale, pentru a stabili cuantumul pe care l-ar fi perceput în absența oricărei discriminări pe motiv de orientare sexuală.

Cu privire la cheltuielile de judecată

71 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

- 1) **Articolul 2 din Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă trebuie interpretat în sensul că se aplică, după expirarea termenului de transpunere a acestei directive, respectiv începând de la 3 decembrie 2003, efectelor viitoare ale unei decizii disciplinare rămase definitivă, adoptată înainte de intrarea în vigoare a directivei menționate, prin care s-a dispus pensionarea anticipată a funcționarului, cu diminuarea concomitentă a pensiei sale.**
- 2) **Directiva 2000/78 trebuie interpretată în sensul că, într-o situație cum este cea vizată la punctul 1 din dispozitivul prezentei hotărâri, impune instanței naționale să reexamineze, pentru perioada care începe la 3 decembrie 2003, nu sancțiunea disciplinară definitivă prin care s-a dispus pensionarea anticipată a funcționarului în cauză, ci diminuarea pensiei sale, pentru a stabili cuantumul pe care l-ar fi perceput în absența oricărei discriminări pe motiv de orientare sexuală.**

Semnături